

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PEDER PORTØR

- en folkemindesamler
fra Fårevejle

Redigeret af Inga Nielsen

Med bidrag af Tage Morsing, Inga Nielsen,

Preben Pedersen og Knud Tofte

Udgivet af DRAGSHOLM LOKALHISTORISKE FORENING

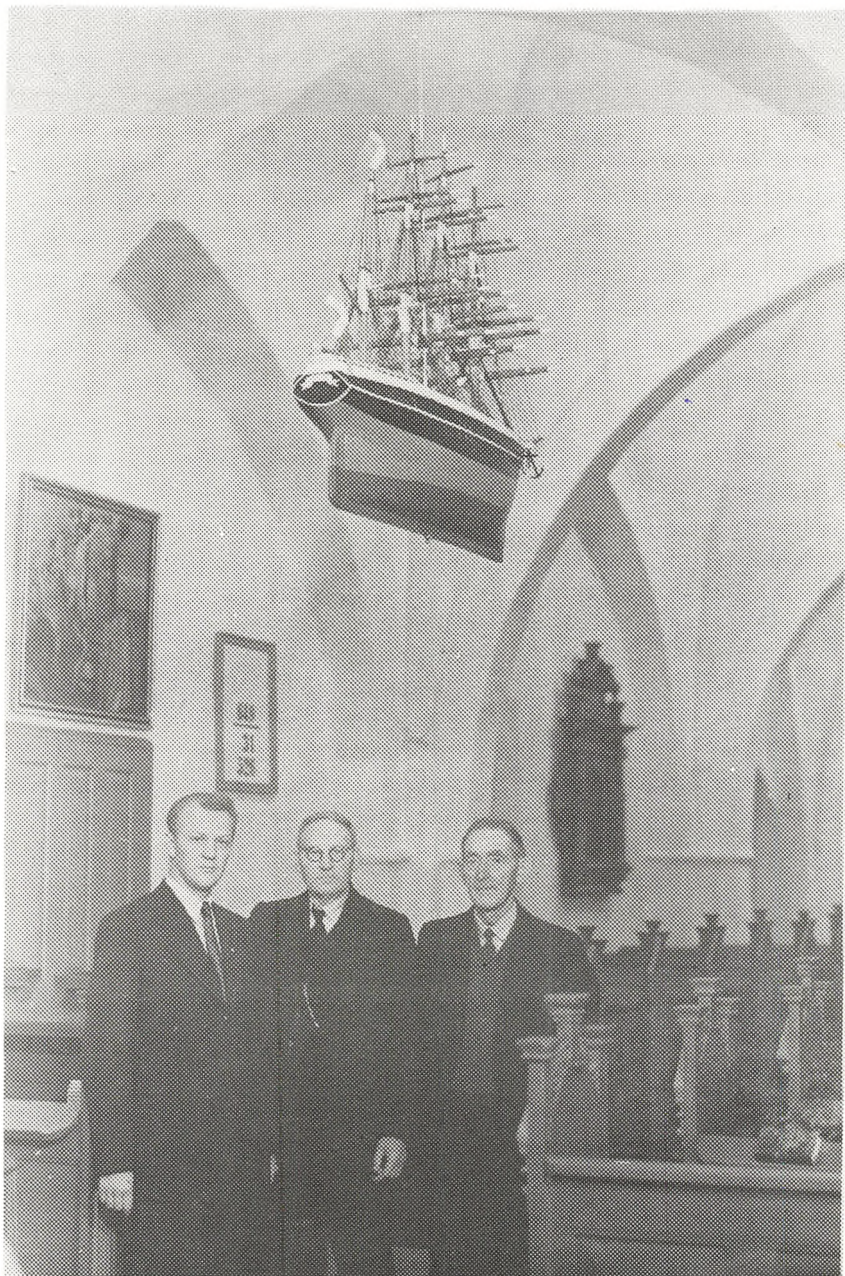
PEDER PORTØR - en folkemindesamler fra Fårevejle
er udgivet af Dragsholm Lokalhistoriske Forening,
Dragsholm Bibliotek, Storegade 16, 4550 Asnæs.
Tlf. (03) 45 07 52.

Fremstilling: Bladgruppen under Dragsholm Lokal-
historiske Forening.

Tryk: Dragsholm Bibliotek.

ISBN 87-88481-01-8

Pris: kr. 12,00.

Ved ophængning af kirkeskib i Faarevejle kirke onsdag d. 12. september 1951. Personerne er fra højre: 1) skibets bygger fisker Jens Christian Jensen, Holbæk, skibets navn: Birgitte, bygget ca. 1900. 2) fhv. portør Jens Peter Petersen, Faarevejle st., som var givveren. 3) sognepræst Tage Morsing, Faarevejle.

En af de stille i landet

Begrebet "de stille i landet" har eksisteret så længe, der har været det, man kalder "et folk". Man har også for det meste agtet dem for den betydning, de har som "den stille magt" i et større fællesskab med mange slags mennesker. Ganske vist er agtelsen vistnok altid kommet ret sent, somme tider for sent. Men vi har aldrig kunnet undvære disse tilsyneladende små og grå mennesker, fordi de har været med til at bære landet, folket, i lyst og i nød. Bjørnsons forunderlige hyldest til disse "stille i landet" i digtet "Mit følge" dukker ofte op, når man fra sin egen tilværelse henter minderne frem om et helt sogns mennesker:

Et enkelt hjem bar så tit et land,
når ud det sendte dets frelsermand,
og mange tusind af hjem det var,
som landet frelst ifra slaget bar.
Og det, som bærer det gennem freden,
er hjemmets pulsslag i travelheden.

Peter Portør var en af disse "stille i landet", som tilsyneladende ikke ragede op. Titlen siger, at han var ansat ved jernbanen, men han fyldte den med et indhold af varig værdi, der angik menneskers tilværelse i et hjørne af Danmark, hvor historien har trukket sine spor, så det kendes og nemmes, at nutiden og fremtiden bærer på en rig arv, der har sine rødder langt tilbage i historien. Vistså har Johs. V. Jensen sagt det klart og forståeligt:

Henfarne slægter
i landets marv
sig ej fornægter,
bevar din arv.

.....

Vil selv du fatte dit væsens rod,
skøn på de skatte de efterlod!

Da jeg i efteråret 1944 blev sognepræst i Faarevejle, varede det ikke længe, før jeg fik besøg af en stilfærdig og beskednen mand, der præsenterede sig som Jens Peter Petersen fra Faarevejle Stationsby. Han spurgte stilfærdigt, om han kunne få lov til at se lidt i de gamle bøger i embedets arkiv. Det var både kirkebøgerne, som er guldgruber for slægtsforskere, og gamle protokoller med regnskab over f.eks. tiendeafgifterne for hver gård i sognet, og det gjaldt ikke mindst præster-

nes gamle dagbøger over embedets mangeartede forhold, den såkaldte Liber daticus, der gav væsentlige oplysninger om "slægternes ve og våde".

Selvfølgelig var jeg nysgerrig efter at se, hvad han nu kunne have samlet og opsøgte ham derfor ret snart efter. Med forundring og respekt så jeg det meget omfattende og nøjagtige arbejde, han gennem årene havde udført. Landsby efter landsby, gårde og huse, slægternes gang fra år til år, kort og billeder. Der var pinlig orden i det altsammen. Noget af materialet var allerede omtrent færdigt til udgivelse, her havde han fået en værdifuld hjælp af en ung teologi-studerende, nuværende provst i Skibby, Knud Tofte. Peter Portør erkendte selv, at han ikke evnede at skrive "Bogen om Faarevejle sogns slægter", men han håbede, at det ville lykkes at få hjælp dertil fra anden side, så han arbejdede trøstigt videre med at samle stoffet ind, tyde det, katalogisere det og have det alt i fineste orden. Det skulle være let at gå til, når den rette mand kom.

Nu er det ikke min opgave her at vurdere det store stof, der ligger parat og venter på sin mand. Der er andre begivenheder, som jeg ved noget om, og som er værd at trække frem, og som fortæller noget om mennesket, Jens Peter Petersen, søn af smed Niels Peter Petersen og hustru Karen Marie Enevoldsen i Stubberup f. den 12. oktober 1879.

Da jeg kom til sognet, var Peter Portør allerede pensioneret, men navnet fulgte altså med, og som sagt gav han det sit eget indhold.

Luther siger: Gode gerninger gør ikke en god mand, men en god mand gør gode gerninger! Det randt mig i hu i forbindelse med Peter Portørs "gode gerninger". Der var mange skjulte af den slags. Folk der var kommet i en øjeblikkelig økonomisk vanskelighed gik aldrig forgæves til ham. Forfaldne vekslere, som han "skrev på", indløste han af og til selv. En købmandsregning, der var en ubehagelig hindring for at komme videre, ordnede han. En kaution vedrørende et lån til terminen eller afdrag på bilen ydede han jævnt hen. Og alt dette i den yderste stilhed, der skulle ikke på nogen måde skaffes nogen form for "fortjeneste og værdighed". "Lad være med at sige noget om det!"

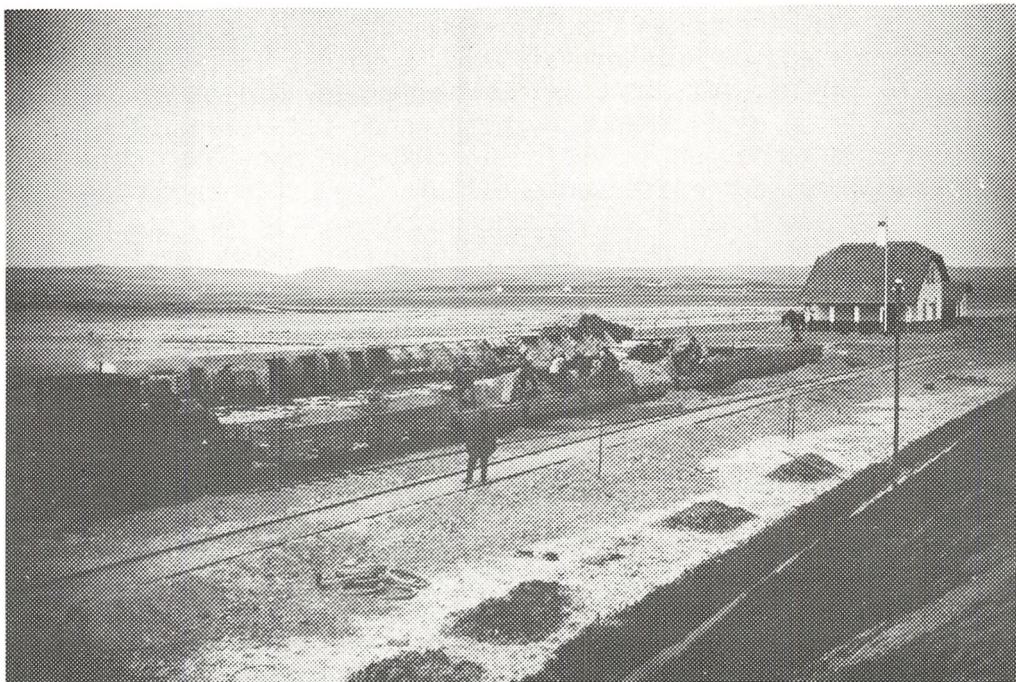
Den sidste bemærkning fik jeg selv engang ved en bestemt lejlighed. Da jeg kom i kirke søndag d. 18. juni 1950 og ved gudstjenestens begyndelse gik for altret, kunne jeg uden at få fat

på, hvad det i grunden var, fornemme at noget på alteret var anderledes end det plejede at være. Hvad det var, kunne jeg ikke få fat på, før jeg under en salme begyndte at se efter og fik så øje på en flunkende ny alterkande til vinen. Efter sagens natur kunne jeg selvfølgelig ikke begynde på en nærmere undersøgelse, det måtte vente til efter gudstjenesten. Så snart jeg havde hilst af ved udgangsdøren, fik jeg samlet kirkebetjeningen og forhørte mig, om nogen af dem havde fået den overdraget. Det var der ingen, der havde, og ingen havde set noget til, at den var blevet sat der. Ringeren kunne klart bevidne, at kanden ikke stod på alteret, da han havde ringet anden gang kl. 9.30, men at den stod der, da han kl. ca. 9.45 efterså, at alt var i orden til gudstjenestens begyndelse.

Vi undersøgte i fællesskab kanden og fandt indgraveret i foden BLIVER I MIG. Johs. ev. 11.1-11 (jeg forstod at det måtte være en særlig hilsen til mig, idet det just var teksten til min tiltrædelsesprædiken d. 8. oktober 1944). I bunden stod indgraveret: SKÆNKET TIL FAAREVEJLE KIRKE. Jeg havde mange forskellige i tankerne som mulige givere, men ikke Peter Portør. Men nogen tid efter - jeg husker ikke hvor længe - fik jeg den tanke, at det kunne være ham, og ved den bedst givne lejlighed, begyndte jeg sådan: "Den alterkande..." men blev omgående afbrudt af en meget bestemt Peter Portør: "Sig ikke noget om den!" Og det forstod jeg, at det var alvor. Jeg noterede det dog i embedets Liber daticus, og sidenhen efter hans død fik menigheden det så at vide. Jeg tror, men er ikke sikker på det, at jeg nævnte det ved hans begravelse.

Det modelskib, der hænger i Faarevejle kirke, med navnet "Birgitte", er også en gave fra Peter Portør. Da det var så synlig en ting, måtte han selvfølgelig spørge præst og menighedsråd, om man ville modtage et sådant skib til ophængning i kirken. Det har gennem i hvert fald mere end 200 år været skik, at man i de kirker, der lå nær ved hav og fjord og derfor var indviet til de søfarendes skytshelgen Skt. Nikolaj, havde et sådant skib hængende, ofte en gave fra en hjemvendt søfarende, der ville takke Gud for, at han var kommet frelst hjem. Vi sagde ja tak, og en ganske almindelig hverdag, en onsdag, kom så skibsbyggeren, fisker Jens Christian Jensen, Holbæk, og Peter Portør, som havde købt det, og vi fik det hængt op i buen til tårnhvælvingen. Jeg havde uden at spørge om forlov bestilt en pressefotograf, så vi dog kom i avisen! Men det var nu ikke efter giverens hovede.

Senere har jeg tænkt på, at Faarevejle kirke temmelig sikkert

Faarevejle Station. 1898.

netop er en Skt. Nikolaj kirke. Den lå ud til Lammefjorden, højt hævet på sin pynt som et vartegn og en forkyndelse for de søfarende. Det har altså ikke været helt forkert, at netop Faarevejle kirke fik sit kirkeskib, også som et symbol på, at rejsen går "fra dødningshjem til de levendes land" - landet bag hav.

Sidst i maj 1952 kunne man i aviserne læse flg.:

"Under 19. maj 1952 har det behaget Hs. Majestæt Kongen at udnævne fhv. portør J.P. Petersen, Faarevejle, til Ridder af Dannebrog."

Optakten foregik af gode grunde nærmest i dølgsmål. De gode grunde bestod i, at vi var helt overbeviste om, at Peter Portør af ren og skær beskedenhed ville have sagt nej, hvis vi havde spurgt ham. Vi var nogle stykker, der mente, at man for engangs skyld burde se bort fra titler og position ved den slags udnævnelser. Vi vidste også, at man burde spørge den pågældende, som man indstillede til Ordenkapitlet som værdig til udnævnelse, om han var villig til at modtage en sådan orden. Vi blev imidlertid enige om, at det ville vi se stort på, også fordi vi vidste, at Peter Portør ville blive lykkelig for en sådan påskønnelse fra højeste sted.

Det blev derfor bestemt, at jeg skulle tage til Holbæk for at forelægge sagen for amtmand du Jonquieres, gennem hvem en sådan sag skulle fremmes. De, der husker amtmanden, vil vide, at han absolut var aristokrat i næsten enhver henseende. Da jeg forelagde sagen om en forhenværende portør ved Odsherredbanen som mulig Ridder af Dannebrog, bemærkede han omgående: Det er normalt ikke den slags folk, vi indstiller til Hans Majestæt! Jeg forelagde derefter vore grunde til for engangs skyld at gå udenom de traditionelle regler ved de fornemme udnævnelser. Amtmanden gav sig god tid til at forhøre mig nøjere om Peter Portør, og det endte med, at han sagde: Lad mig så få en indstilling fra Faarevejle!

Det fik han, og en skønne dag blev jeg ringet op fra Amtskontoret, og fik at vide, at Hs. Majestæt Kongen havde udnævnt vores Peter Portør til Ridder af Dannebrog.

Selvfølgelig regnede jeg med, at overrækkelsen af den fornemme orden skulle ske ved en særlig højtidelighed og tog derfor ud til Faarevejle st. for at forberede ham på den store begivenhed.

Da jeg kom der, havde posten været der. Peter Portør stod der helt forstumlet med en brun konvolut og sagde bare: Se, hvad jeg har fået i dag! - Det var udnævnelser på fornemt papir, og selve ordenen var pakket smukt ind i brunt karduspapir! Og det hele sendt i en brun konvolut fra Ordenskapitlet i København.

Peter Portør skulle selvfølgelig have været i audiens hos Majestæten for at sige tak, men det kunne han ikke overvinde sig selv til. Men glad og taknemmelig - det var han! Og jeg er forvisset om, at der ikke var et eneste menneske, der misundte ham den hædersbevisning.

.....
Peter Portør holdt meget af Faarevejle kirke, ikke blot som en værdifuld museumsgenstand, men som samlingssted for levende mennesker, som det faste holdepunkt i slægternes historie:

Her hented de bod for de tungeste savn
og styrke til vandringens møje,
her fanged de freden i Jesu navn,
der mødig de lukked sit øje.

Kirken er for de levende, sagde han, og ønskede den gamle skik tilbage, at man ved begravelser først gik til graven og foretog jordpåkastelsen, og derefter samledes til gudstjeneste i

kirken. Ejendommeligt nok kom han til at lukke sine øjne for sidste gang i Faarevejle kirke. En forårsdag i 1953 havde han besøg af en af sine medinteresserede inden for slægtsforskningen, og selvfølgelig skulle de indenfor i kirken. Det blev hans sidste kirkebesøg. Hvis man overhovedet kan tale om en smuk død, fandt jeg dengang, at en sådan havde Peter Portør fået lovet til at få. Han blev begravet på Faarevejle kirkegård den 4. maj 1953. Fredningsperioden er sikkert ved at være udløbet. Ville det ikke være en værdig opgave for Dragsholm Lokalhistoriske Forening at finde udvej for, at hans grav med gravsten på blev fredet, så længe der dog er ret mange mennesker, der husker ham i taknemmelig erindring, ikke blot for hans lokalhistoriske værdifulde indsats, men også for hans rige menneskelige egen-skaber.

På en lille grav her på Øster Løgum kirkegård i Sønderjylland ligger begravet en kvindelig slægting til forfatteren Willy-August Linnemann. Digteren har i sin tid under navnet ladet indriste i al enkelhed og dog meget sigende fire ord:

YDMYG TROENDE PLIGTOPFYLDENDE GOD

De ord siger meget om et menneske, som jeg ved også hørte til "de stille i landet". De ville passe godt på en lille mindesten på Peter Portørs gravsted på Faarevejle kirkegård.

Tage Morsing

Pastor Tage Morsing født i Skive 1912. Sognepræst i Fårevejle fra 1944 til 1959. Som det fremgår af hans artikel kendte han Peder Pedersen godt og vurderede ham højt som menneske og samler.

Han var en god mand i sin by

Da jeg første gang for nogle og fyrré år siden kom i forbindelse med Peder Portør, og andet kom han aldrig til at hedde for mig, var det gennem en ven, hvis familie jeg havde besøgt i Fårevejle, og som vel havde ladet et ord falde om, at jeg havde moret mig med at pusle med gamle sager på arkiverne i København. Da Peder aldrig forsømte en chance for at samle et eller andet op ved given lejlighed, blev jeg inviteret hen til hans mor og ham selv og måtte jo dels gøre rede for, hvorfor jeg nu gav mig

af med de gamle sager, dels love ham, når muligheden en dag var der, at undersøge forskelligt i diverse kirkebøger fra Odsherred for ham.

Hvad dette første var, erindrer jeg ikke længere, men det var i alt fald ved den lejlighed, at jeg så, at der var holdt ligtale over Hans Rasmussen i Høve over de ord: Han var en god mand i sin by.

Lige siden har det stået som en slags mindeskrift over Peder i mit sind, fordi han gennem sin kærlighed til fortiden, ikke bare tomme og glemte ting, ikke kun tal og bogstaver, men først og sidst de mennesker, der havde levet og færdedes i den egn, som var hans, søgte det bedste og også prøvede at give det bedste i sig selv for dog at bevare noget af det, der havde båret vore forfædre og deres hverdag.

Undertiden tænker man jo på, at hvis man dengang som Peder prøvede at bevare minderne fra fortiden, som de endnu i begyndelsen af fyrrerne fandtes så at sige overalt i form af papirer, fotos og de mere håndgribelige ting, ja så blev man nemt betragtet som lidt af en original. Der var ingen lokalhistoriske foreninger eller arkiver, højst et par små museer, og altid var det tingene, der trådte i forgrunden, især selvfølgelig da den nye "Gullasch", som i tiden omkring 1. verdenskrig, begyndte at sætte penge i, hvad der knap nok betegnedes som antikviteter. Men et gammelt skøde, et aftægtsdokument, et par ord fra en glemt højtidsstund, der engang var nedskrevet, da sindet var stemt til at mindes - alt det blev så ofte overset, ja så ofte hevet ud som interesseløst, som noget der bare fyldte op. Og sådan har det jo fortsat helt op til de sidste år. Da jeg for en snes år siden prøvede at få folk til at gemme fotos eller sikre dem i biblioteker o.l. når ejeren ikke var mere, var der høflighed nok, men hvor blev det af alt sammen, eller da det meste?

Der havde Peder sin styrke. Stille og respektfuld over for ejendomsretten, og dog ikke til at få rystet af sig for den modvil lige, kom hans bedste egenskaber frem, ja uden at man mærkede det kunne han med umådeligt tålmod vente, til pæren så at sige var moden til fald, og stolt som en pave kunne han så fortælle i ord eller skrift, hvordan en lang belejring omsider kronedes med held.

Jeg husker så tydeligt engang, hvor jeg var med ham for at finde ud af et - for os da - uhyre spændende problem og en hel efter-

middag måtte slå brændenælder til den gamle kone, der sad inde med hemmeligheden, inden hun gav den fra sig, og som i virkeligheden heller end gerne ville snakke om det, som ingen mere gad mindes, men som altså også var helt klar over, at hun nu havde alle tiders chance for at få kapret lidt mad til grisen og til en gang suppe til sig selv.

Een ting lærte Peder mig at tænke på i endnu højere grad, end jeg, skal vi sige, havde det i mig, nemlig at værdsætte den mundtlige forbindelse med fortiden og dens mennesker. Mange tænker vel i grunden ikke på, hvor langt en levende tradition, selv i vor forvirrede tid, rækker tilbage for den enkelte. Peder kunne fra sin ungdom tydeligt huske, og talte tit om, mennesker, der var født omkring 1810 eller endnu før, ligesom jeg husker min bedstefar så tydeligt, og han var dog født under enevælden, eller Peders mor, der som lille pige havde set en af de sidste henrettelser på Drusebjerg ved Kundby, hvor mestermanden fra Holbæk brugte det store tohåndssværd, der nu hænger på Nationalmuseet, og hvor de tusinder af tilskuere stormede hen for at redde sig en sjat blod i en kop mod den faldende syge - ok dog, som Karen Marie selv sagde, det er af de dage. Peders hukommelse var god nok, og han forstod at udnytte den. Netop gennem den mundtlige tradition bevarede ved hans hjælp meget, der ellers utvivlsomt ville være gået tabt.

Men det var jo ikke blot andres erindringer, han gemte på, også sine egne. Man kunne vel synes, at et liv som hans ikke kunne rumme så meget, der var værd at huske på, og vel havde det ikke været rigt på store og overvældende begivenheder, men det, der havde udgjort en sådan ganske almindelig - på een måde - livsskabne blev jo samtidig baggrunden for et stort og flittigt arbejde med en tid og en egns og en lang række menneskers skæbne i en årrække.

Nogen systematiker var Peder ikke, så også i den henseende kunne vi godt sammen. I regelen tog han fat på et bestemt område, arbejdede med det som en hest, men lagde det så pludseligt på hylden for en tid for så at tage fat på en anden opgave. Det var såvist heller ikke sådan, at han holdt sig strengt til det emne, han nu tilfældigvis var i gang med, ofte var det kun en lille ting, der gav anledning til sidespring, han egentlig aldrig havde drømt om, og som kastede ham ud i læsning om de forskellige emner. Men det var i grunden det sjove ved det, - og ved ham. Man kedede sig aldrig.

Det første hus i Faarevejle ca. 1899 (Det gamle Afholdshjem).

Men selv om Peder ikke så meget var interesseret i gamle redskaber eller stadstøj eller nips eller hvad der nu var til at tage og føle på for så mange, var der dog eet område, hvor det håndgribelige var det helt afgørende for ham, og det var gårdene og husene – selv om der jo vitterligt i alt fald op til omkr. 1800 ikke var ret mange af de sidste. Jeg har tit undret mig over, hvordan et bestemt syn kan påvirke generationer, og en kendsgerning er det, at mange ser de gamle landsbyer som en kærne af gårde, de få og herskende, omgivet af en talløs hærskare af forfaldne huse, hvor pjaltede unger sloges om hundens mad osv., men sandheden i alt fald her på Sjælland er den, at der næsten ingen huse var, i alt fald ikke før nogen tid efter udflytningen i begyndelsen af forrige århundrede, og at de få husmænd i og for sig langt op i århundredet ofte var bedre i vej end mange gårdmænd. Det er nok det senvictorianske billede af landlivet, fra vore forældres tidligste og dronning Victorias sidste år, der har farvet vort billede i helt usædvanlig grad. Peder var rystende ligeglad, om de mennesker, han interesserede sig for – og det var så godt som alle – var gårdmænd eller husmænd eller præster eller ølkuske, det var det

menneskelige, der optog ham. Men gårdene elskede han, og at finde deres ejere og kende deres skæbne gennem århundrederne blev nok hans største glæde. Når han sad med et gammelt billede i hånden af de rigtig gamle, kunne de krogede og jo på mange måder elendige længer få ham til at blive helt poetisk, ikke i og for sig i en slags nostalgisk længsel efter det tabte land - Peder satte stor pris på moderne komfort, når det kom til stykket - men som det, der mest fuldkomment og ubrudt repræsenterede det blivende, det umistelige, landet, som det var og trods alt stadig er. Det er da muligt, at han tog fejl, ingen ved, men han har i alt fald gjort sit til, at en egn står stærkere i mindet end så mange, ikke mindst hvad matriklernes historie angår.

En lang tid talte han næsten kun i matrikelnumre, hvad der kunne gøre konversation vanskelig for ikke-indviede og irritere mange, men ingen kunne være i tvivl om hans brændende optaget af realiteterne bag disse tørre betegnelser. Værst for mig var det næsten, når også slægtskabsforhold bragtes i forhold til hinanden via matriklerne. Så forsvandt i første omgang navnene, så den yngste søn fra Ordrup nr. 3 kom til Tolsager nr. 4, hvor manden var kommet fra nr. 11 i Høve. Så ville jeg nu heller have navnene!

En dag er vi borte. Dagen kom også for Peder. En af de sidste gange, han skrev til mig, citerede han for mig et par små enfoldige linier med ønsket om, at han måtte rejse med dem i sit sind, selv om han skulle være blevet for aflægs til at fatte ret meget af det hele mere. Der stod:

Så lægger jeg, Herre, min hånd i din,
med al min sorg og min glæde,
og går mod den dag, da jeg under dit smil
skal tyst over tærskelen træde.

Og det vil jeg så ønske blev sandt. Vi kan sagtens smække en etiket på hinanden, såvist også på Peder. Men godt er det, når man kan mindes et kærligt og hjælpsomt menneske, optaget af en ide, og dog livsnær nok til at være mere end optaget af den, kunne gøre den levende og givende for dem, der kom til at kende og ære ham.

K. Tofte

Provst Knud Tofte født 2. jan. 1921. Præst i Skibby siden 1953. Provst Tofte har kendt Peder Portør fra omkring 1940. - Som ung student har han hjulpet Peder Portør med at renskrive og kata-

logisere hans samlinger, og det blev et venskab for livet. Peder Portørs bornholmer står og tikker i provstens stue.

Peder Portør som folkemindesamler

Peder Pedersens helt store interesse var sognets gårde; deres ejerforhold og fæstebreve - i det hele taget: ejendommenes historie, alt, hvad hver gård historisk kunne fortælle ham; men dertil kom så, hvad han lyttede sig frem til af uhistorisk! I dag vil vi sige: Gammel overtro! men der er ingen tvivl om, at igennem århundreder troede man fuldt og fast på al det overnaturlige.

P. Pedersen gav sig så til at samle al det "hviskestof", han mødte. Det blev fortalt ham næsten hviskende, for "magterne" måtte ikke høre, man nævnedes det. Al det man endelig ikke måtte gøre, og det man skulle gøre for at leve nogenlunde. Hele livet var een balancegang for at holde sig Det onde - rettere Den onde - fra livet. En ting havde man dog til hjælp: Korset. Tegnede kors i smør og i sædbunker. Halmstrå over kors her og der - og korsveje! Ingen onde magter kunne krydse en korsvej.

Hver gang solen var nede, var "Mørkets magter" på færde. I den klare dag var man nogenlunde sikker for dem. Jeg nævner i flæng: Trolde, hekse, nisser, marrer, varulve, genfærd, helheste og De underjordiske (hvad det så var!) - og dertil gamle hedenske traditioner, der levede videre, slægt efter slægt.

Nisser, der ved god behandling er venlige, var der ikke så mange af i Fårevejle sogn, dog blev der mange, mange steder sat grød ud til nissen juleaften. For man ved jo aldrig!!

Troldene boede altid i høje. Og da der er mange høje, var der mange trolde, og det er ubegribeligt så mange - også navngivne personer, der har set højene på gloende pæle og festivitets under højene. Men var en og anden nysgerrig og kom for nær til højene, blev troldene vrede og forfulgte ham. Så blev det alvorligt! - Nu gjaldt det for den uheldige at krydse en korsvej. Så var han reddet! - Korset kunne troldene ikke komme over. Trolde kunne såmænd være helt hyggelige! Engang var øllet sluppet op for troldene i Esterhøj. Så lånte de øl i den nærmeste gård! Da de leverede tønden tilbage, kunne bonden tappe

og tappe, og der var stadig øl. Bonden kiggede da i tøndene for at se, hvad der var igen, men så var tøndene tomme, og han fik ikke mere øl til givendes den gang! Nej, man skulle ikke være for nysgerrig! Dette med at troldene lånte et og andet, hos naboer, er sket flere steder i sognet, og altid kom de og afleverede det igen. På Kildebjerggård har en gammel kone i attenhundrede årene ofte set, at troldene tørrede tøj på tjørnebuskene; men tøjet blev fjernet før solen kom frem.

Men heksene var værre end troldene! - Heksene boede ikke specielle steder! De var alle vegne, og de var ondskabsfulde. De gjorde altid fortrød! Uheld og sygdom - både blandt mennesker og dyr skyldtes hekse - og hekse havde altid "onde øjne".

Ja, selv ukrudt på marken, var heksene skyld i. Hvis en "møgkok" stod natten over på marken, kom hekse om natten og tisede i den. Så blev der masser af ukrudt næste sommer, hvor det blev spredt. - En gårdmand lod et læs møg stå på marken natten over. En eller anden! så en nabokone tisse i det. Ingen vidste ellers, at hun var heks. Da gårdmanden hørte det, spredte han møget på naboens mark. Så kunne han selv få al ukrudtet! -

Hvis det kneb med at få smør - blev bagningen mislykket - ville køerne ikke give mælk - altid var hekse skyld i det. Og det gjorde det yderligere svært, at man ikke vidste, hvem der var heks! - Der var "kloge mænd" og "kloge koner", men ikke alle "kloge" heksede. Heldigvis var der en måde at kende en heks: En hønes først lagte æg i lommen til kirke nytårsdag og ni rugkærner, så kunne man se, hvilken kone, der var heks. En heks gik nemlig "usynligt" med en strikke eller et dejtrug på hovedet. En dreng, der gjorde forsøget så, at hans madmor var heks! Nej livet var nu indviklet!!

Hvis en ung pige klædte sig nøgen og krøb gennem en "horseham" (efterbyrden, når føddet var født) ville hun altid føde smerte-frit; men blev hendes første barn en dreng, blev han en varulv, blev det en pige, blev hun en marre. Marren satte sig på den sovendes bryst: Mareridt (men stillede man sine træsko med næserne udad under sengen, kunne marren ikke komme derop). Marren red også på hestene om natten, så havde hestens manke: marreløkker (de var snoede sammen). Hvis man satte en "tordensten" (søpindsvin) eller skarp flintesten over hver hest, kunne marren ikke ride dem.

Varulven løb ude og skræmte folk om natten. I mørket blev den ofte forvekslet med en stor hund. - Både marren og varulven

Faarevejle Station ca. 1900. Tv. Jørgen P. Olsen og i midten Faarevejle Teglværk, flyttet ud fra Ris, og yderst th. boelsmand Peder Pedersens ejendom.

kunne ved held - og i Jesu navn - løses af forbandelsen.

Ole Olsens kone (f. ca. 1800) matr. nr. 30 fødte et barn, da hun var i marken at malke, - og kom bærende hjem med det - nu kunne da alle se, at hun havde krøbet gennem en horseham!!! - Den samme kone var ikke bange af sig! Hun gik ned i gravkælderen under Fårevejle kirke og tog en finger af en mumie - stødte den til pulver og blandede den i mandens mad. Det skulle være hjælp mod hans sygdom: Ligfald (epilepsi). Manden druknede dog kort efter i en dyb grøft!

Hvis en frugtsommelig kone gik over en dørtærskel, hvor der var slebet en kniv, fik barnet hareskår. - Hvor måtte man dog altid være på vagt!

Når et barn blev født, var det hedning, og de Underjordiske var da på tærne. De ville bytte det om med en af deres egne børn. Indtil barnet var døbt, måtte der derfor brænde lys ved vuggen. - Lyset var alle onde magter bange for! Desuden sikrede man barnet ved at lægge stål i vuggen - saks eller kniv.

Efter dåben havde de underjordiske ikke mere magt. - Et lys

kan slukkes i utide og de underjordiske få held til at forbytte barnet. Det blev vel, hvad vi i dag kalder mongol eller på anden måde anderledes. - En sådan "skifting" fik det ikke godt i livet! - Endnu i 1940erne var der koner, der lagde "stål" i vuggen.

Stål var i det hele taget virksomt. Når køerne blev bundet ud om foråret og ind om efteråret, blev der sat en kniv over døren, de gik igennem. - Nogle gårdmænd satte en nål - stål - i hvert hjørne af marken, når der var sået til. - En fødende kvinde fik stål i sengen. En rugende gås fik en nål - stål - i vingen for ikke at få "blommegæslinger". Man måtte gøre meget, for at "Det onde" ikke skulle få magten.

Foruden trolde, hekse og varulve mødte man i de mørke aftener andre ting: Hele ligtog, de var ganske lydløse, var det ikke ualmindeligt at møde. Og store sorte hunde. Og var det ikke varulve, var det så absolut Djævelen selv, der var ude. Beviset: Man vendte sig og påkaldte Jesu navn - så forsvandt "hunden" i regelen. Der, hvor vejen mellem de 2 gårde 9 og 10 går forbi "Præstebjerg" ved markskellet, var der i mørke aftener en stor sort hund, der inde på marken ledsagede de vejfarende. En mand gik hjem og en stor, sort hund fulgte ham. Den ville ikke lade sig kyse bort, men fulgte med ind i stuen. Lige meget, hvad manden sagde eller gjorde. Hunden ville ikke forlade ham. Da forstod han alvoren i situationen. Han gik op på loftet og hængte sig!

Døden og de døde! - O, skræk og rædsel! -

Altid tog man varsel: Hvem og hvornår! - Fra mange vandhuller hørtes der i mørke nætter barnegråd. Så vidste man, at her var et i dølgsmål født barn ombragt (barnet var jo udøbt).

Hvis et par halmstrå tilfældigvis lå over kors, betød det dødsfald i familien.

Mange genfærd er i årenes løb manede ned af præsterne, hvis genfærdene blev for slemme til at forskrække folk. - Ved "Hudekær" gik et genfærd i vandkanten frem og tilbage. "En stor sort hund" ville bide det, men genfærdet varede sig.

Ved Emasleddet sås en hovedløs præst i mørke aftener, og ved "Korsekær" på præstens mark sås undertiden en mørk skikkelse kravle på hænder og knæ over vejen.

Kirsten Jens Jørgens, Veddinge, fortalte om en mand, der havde flyttet skellet ind på naboens mark. Efter sin død måtte han løbe hen over agrene og råbe: "Her er rent skel!" -

I Ordrup by (nr. 5) gik der ofte et genfærd i hestestalden.

Da det en aften spærrede vejen for manden, sagde denne: "Jeg går her i mit lovlige ærinde. Jeg er ejeren!"

Så forsvandt genfærdet.

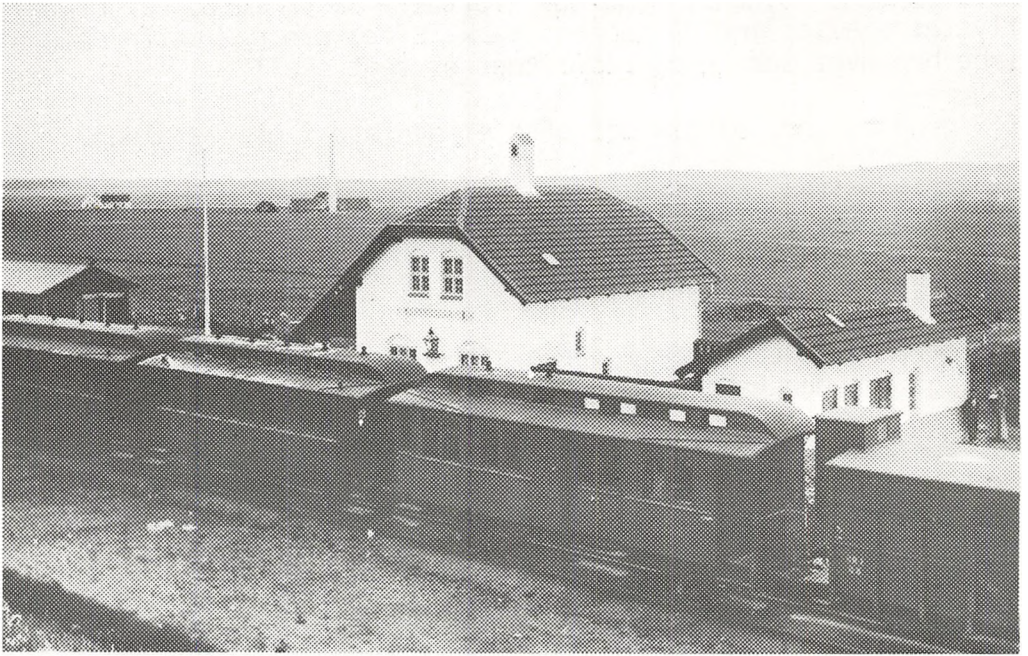
Til det, man ofte mødte i mørke aftener er en so. Her er vi tilbage i hedenskabet. -

Da vore kirker blev byggede, var vore forfædre ikke mere "kristne" end til "husbehov". Der blev ofret! En gris eller et lam blev gravet levende ned i grunden. - Kirkelammet eller kirkesoen! Og når man stadig kan møde en so på vejene i Fårevejle er det fjerne mindelser om kirkesoen! Endnu den dag i dag kan man møde en so ved Emosleddet i mørke aftener! - Peder Pedersen fortæller om mange, der har mødt soen. At møde "Kirkesoen" eller "Kirkelammet" betød dødsfald - om ikke en selv, så den nærmeste familie. Han fortæller, at skikken med at grave et levende dyr ned, har holdt sig længe. På en ejendom i Kårup er gravet en ko ned, i Veddinge en kalv. - I Ordrup 5a er gravet en rød plag ned, og på en anden gård i Veddinge en hest. De blev altid gravet ned, så dyrene skulle gå over dem. Det var for at værne om kreaturerne mod sygdom. (Ved ombygning i Ordrup 5a fandt man knoglerne af den røde plag! meddelt af provst Tofte, Skibby).

Sygdom blandt mennesker er også heksenes værk! - Sygdommene må bekæmpes ved kirkens hjælp! Mod "skæver" (engelsk syge) hjalp det at gå med en lille pose kirkegårdsjord under tøjet - eller at drikke mælk med kirkegårdsjord i.

Ligfald (epilepsi) var en sygdom, der krævede skrappe midler. En gammel kone fortalte, at da hun var "lillepige", måtte hun gå med datteren på kirkegården, om natten. Datteren skulle ligge på en frisk grav - og hvis hun faldt i søvn, forsvandt sygdommen! En anden skulle lægge sig natten over i en nygravet grav; hvis hun kunne sove, var hun kureret.

Katrine Hansen, Fårevejle, (84 år) fortalte, at hendes mormor, der boede på Kildebjerggård, troede på det altsammen. Mormoderen er død i dette århundrede.

Parti fra Ny Faarevejle set fra Faarevejle kirke mod stationsbyen. Byen og højskolen ses i baggrunden. Tv. for vejen kaldes stedet for "Kirkehaven" eller "Kirkehavn". Her var udskibningssted.

Så er der alle de store enlige tjørn og store sten. De måtte ikke fældes eller ryddes, for så ville der blive sygdom blandt dyrene, eller gården ville brænde. - Utallige er historierne om sønner, der ville rydde tjørnen eller flytte stenen; men så dør den ene hest, eller et par køer bliver syge. - Så får tjørnen lov at stå. - Et sted gik det godt med at rydde tjørnen; men 14 dage efter brændte gården ned til grunden ved lynnedslag! - Solklare beviser på, at man må ikke tage let på de gamles viden!! - (En forklaring på de ensomme, store tjørn: - I kvægpestens tid er de døde kreaturer gravet ned, og en tjørn er plantet oveni - som et genfærd altid fik en pæl igennem sig, for at holde sig i ro. Blev pælen rykket op, eller tjørnen ryddet, slap de onde onder fri).

Og der er mere mellem himmel og jord! Da de gamle mumier i kirkens gravkapeller i 1940 blev begravet på kirkegården, fandt man i de 3 kister et hønseæg i hver af dem, i de 3 andre var der i hver af dem en indtørret, mumificeret due. Hvilke tanker ligger bag det? - (Det ene æg kan nu ses på Fårevejle Museum).

På kirkegården fandt man i en 8-årig piges grav resterne af en dukke - ikke spor mærkeligt, en kærlig mor har givet hende den med - men i 2 andre grave fandt man - dels en tom flaske, der nok har været fuld - dels en flaske fyldt med brændevin.

Her er vi tilbage i den hedenske tid, hvor den døde fik mad og drikke med i graven.

Alt dette, og meget mere, har Peder Pedersen lyttet sig til hos gamle mennesker! Han har samlet, mens der endnu var nogle, der havde kendt rædselen for mørkets og de onde magter i deres eget liv. -

Efter at vi har fået mere lys både inde og ude, er mørke kroge og mørke veje knap så rædselsvækkende som i de forrige århundreder.

Inga Nielsen

Inga Nielsen født 4. marts 1903. Inga Nielsen har været lærerinde i Gudmindrup Friskole, på Svinninge Realskole og i Grevinge skolevæsen.

Peder Portørs arkivalier

I det følgende afsnit skal redegøres for, og gives nogle eksempler på, det materiale, Peder Portør har efterladt.

Kort efter Peder Portørs død, den 29. april 1953, afleverede daværende sognepræst Tage Morsing, Fårevejle, Peder Portørs arkivalier til Slægtsgårdsarkivet i København. Her hører de stadigvæk til, men samlingen er p.t. udlånt til Dragsholm Kommunes Lokalhistoriske Arkiv.

Materialet, der hovedsagelig omfatter Fårevejle sogn, indeholder bl.a. en stor fotografisamling på 6-700 billeder, mange med tilhørende glasplade. Desuden slægtsundersøgelser, slægtsminder, sagn og overleveringer, folketællinger, matrikuleringer, optegnelser om mark- og stednavne, brandforsikringsarkivalier, udskrifter fra kirkebøger m.m. Endvidere indeholder samlingen en redegørelse for, stort set, hver eneste ejendom i Fårevejle sogn. Også to håndskrevne bøger, skrevet af Knud Th.

Tofte, skal nævnes. Bøgerne omhandler Kårup, Ordrup og Stubberup byer, og det skriftlige er suppleret med et stort fotografimateriale.

I forordet til en af bøgerne skriver Knud Th. Tofte:

"Dette skrift er blevet til på foranledning af J.P. Pedersen, Fårevejle, hvis optegnelser har været af største betydning og uden hvem det store og uvurderlige fotografimateriale havde været umuligt at fremskaffe."

Når der her skal gives nogle eksempler fra Peder Portørs arkivalier, vil det være passende at begynde med et afsnit om Fårevejle sogn, der i al ubemærkethed havde 400 års jubilæum den 13. oktober 1980 som sogn i sin fulde udstrækning.

"Den 13. oktober 1580 bestemte kong Frederik den Anden, at Ordrup, Kårup og Stubberup byer for al fremtid skulle høre til Fårevejle sogn, og således kom de fra Vallekilde sogn, oprindeligt i Skippinge herred, for alvor til at høre hjemme i Ods herred.

Grunden til de tre byers flytning var, at disses indbyggere efter den tids forhold havde meget langt til kirke, ca. 10 km., og da Fårevejle kirke blev bygget en del år senere end deres sognekirke, begyndte de næsten øjeblikkeligt at søge den, dette satte imidlertid en strid i gang mellem præsterne, thi hvor den ene havde arbejdet, fik den anden indtægten. Sagen blev ved kongens bestemmelse afgjort således, at korntienden tilfaldt Vallekilde sognekald, resten af indtægterne Fårevejle.

Let havde det heller ikke været, om Ordrups og Kårups indbyggere ude fra deres afsides gårde skulle have gået den lange vej til Vallekilde kirke, og den tid, da Bjerresøes mænd udlagde deres yderste marker til hele tre torper, Ordrup, Kårup og Stubberup, var nu i 1580 allerede så fjern, at byens mænd ikke længere så stærkt som før følte sig bundet til adelbyen og sognet, især nu da den lange afstand spillede ind.

Mærkeligt nok begynder netop de første efterretninger om Ordrup - Kårup omtrent samtidig med indlemmelsen i Fårevejle sogn. I 1591 finder man i en jordebog over Dragsholms len 9 gårde i Ordrup og 4 i Kårup."

Denne beretning, der stammer fra J.P. Pedersen og Knud Th. Tofte's bog "Ordrup og Kårup byer i Fårevejle sogn", giver forkla-

ringen på, at 1591 er skæringsåret for mange af Peder Portørs gård- og hushistorier.

De tre eksempler, der er udvalgte, er typiske for Peder Portørs materiale.

For hver matrikel findes optegnelser, der tidsfæster ejendommen og dens beboere, og fortæller om den familiemæssige tilknytning til beboere i andre ejendomme, i og uden for Fårevejle sogn.

Gaard (matr. nr. 5) i Ordrup by, Faarevejle sogn.

Matr. no. 5a Ordrup

	Født	død	viede	tilfl.	afstået
Rasmus Pedersen		1603		1591	1603
Søren Rasmussen				1603	1621
Peder Ibsen				1621	1624
Anders Rasmussen				1624	1632
Jeppé Olsen				1632	1634
Peder Rasmussen				1634	1637
Jens Pedersen				1637	1640
Rasmus Pedersen				1640	1647
Laurs Pedersen				1647	1659
Hans Mikkelsen				1659	1665
Erik Willumsen			1667	1665	1708
Maren Pedersdatter			1667		
Morten Andersen				1708	1762
Karen Eriksdatter					
Sara Nielsdatter		1715			
Ole Mortensen	1722			1762	1782
Ane Marie Andersdatter					
Anders Olsen	1756	1827		1783	1827
Maren Larsdatter	1760	1846			
Ole Andersen	1794	1847	1830	1827	1847
Ane Cathrine Pedersdtr.	1801	1874	1830	1848	1860
Peder Olsen	1837	1897	1867	1860	1899
Marie Sofie Larsdatter	1842	1890	1867		
Ole Peder Olsen	1868		1900	1899	1900
Ingeborg Bentsen			1900		
Niels Peder Pedersen	1853	1929	1878	1900	1909
Karen Marie Enevoldsen	1856	1944	1878		
Christian Hansen				1909	
Caroline					
Christian Nielsen	1876	1926			
Camila Frederiksen	1879	1931			

Søn af Peder Rasmussen

Muligvis broder til foregående

Fra Vindekilde (Ewen Eillumsen) se Stubbr. 4 og Fårev. 15-26.
Viede i Asnæs

Fra Ris. Svigersøn af foregående.

Datter af foregående.

Salig Peder Mogens efterleverske. (Asnæs)

Søn af foregående.

Ris

Søn af Ole Mortensen.

Datter af møller Lars Poulsen, Høve

Datter af Peder Larsen Kårup 10. Ane Cathrine fik gården i
fæste, efter sin mands død

Datter af Lars Hansen, Fårevejle 11

Søn af foregående. Købte gården til Arvefæste skøde.

Datter af arbm. Jens Bentsen og Ane Katr. Rasmusdr. Vindekld.

Fra Hørve. Hmd. og smed i Ordrup no. 29 - 2b.

Datter af Gdm. Kristian Enevoldsen Alleshaug

Fra Hørve

Søn af Frederik Nielsen Fårevejle 22.

Fra København

Kaarup matr. no. 26 a

	Født	død	viede	tilfl.	afstået
Henrik Kristensen	1782	1855		1814	1843
Ane Margrethe Larsdatter					
Ole Pedersen	10-7 1803	10-9 1867		1843	4-8 1865
Ane Christensdatter	9-4 1813	27-4 1861			
Niels Madsen	1-10 1838	15-8 1896	11-11 1863	4-8 1865	
Ane Kirstine Olesdatter	11-4 1841		11-11 1863		
Carl Pedersen					
Anna Svenson					

*Ancher Pedersen
Hilda Pedersen

Kaptajnens hus.

Noget i familie med Henrik Larsen no. 10.

En datter Johanne gift med Niels Eriksen Kaarup - fra Stubberup
5

Søn af Peder Christensen Bjergene 20. Svoger til H. Rasmussen
ibid.

Datter af Christen Pedersen Riis 16. Søster til Jens Christen-
sen Riis 16 ?

Søn af Mads Nielsen Ordrup 6j og 17- siden Fårevejle 13b.

Datter af foregående Niels Madsen

Fra Vindekilde.

datter af Mathias Svenson og Trine, Stubberup. Se også Bjerger-
ne 9b

Svigersøn. Er fra Veddinge.

Datter af foregående Carl Pedersen.

Huset her er en rest af den gamle gård der lå her, nuv. no 12 i
Kaarup, og har vist fra ca. 1798-1814 været skole og beboet af
de første lærere inden at den nuværende skole blev opført -
efter 1814.

*Ancher Pedersen blev i daglig tale kaldt for Kaptajnen, og
huset der nu er nedrevet og et nyt opbygget, var kendt som Kap-
tajnens hus.

Matr. no. 7a Skamlebækgården

	Født	død	viede	tilfl.	afstået
Rasmus Nielsen		1602		1602	1602
Erik Jacobsen				1603	1609
Knud Lauersen				1609	1614
Jeppe Svendsen				1614	1624
Niels Rasmussen				1624	1643
Niels Madsen				1640	1650
Niels Pedersen				1650	1659
Henrik Nielsen				1659	1668
Anders Ibsen				1668	1692
Peder Nielsen Skåning				1692	1715
Christen Pedersen				1715	1730
Henrik Larsen				1730	1736
Christen Christensen Ane Henriksdatter				1736	1751
Lars Christensen (kaldet unge Lars C.) Ane Henriksdatter				1751	1779
Hans Larsen	1751			1779	1813
Bodil Jensdatter	1754	1813			
Jens Hansen	1793	1873	1818	1813	1836
Bodil Andersdatter	1798	1813	1818		
Lars Larsen	1806	1873	1832	1836	1883
Ane Kirstine Larsdatter	1811	1896	1832		
Johan Daniel Slott Marie				1883	
Et A/S fra Holbæk					
Sofus Nielsen Mathilde					

Senere Kårup no. 11

Søn af Niels Pedersen

Senere Gdm. i Eskebjerg, Bregninge sogn

Svigersøn af foregående
Henrik Larsens svigersøn

Fra Vejlby. Ægtede formandens enke

Søn af Lars Christensen

Bror til Lars Hansen Kårup 12 og svoger til Ole Andersen Ordr. 5.

Datter af Anders Olsen Ordrup no. 5

Kom fra Fårevejle no. 8, byttede med Jens Hansen. Arvefæste 1871.

Datter af gdm. Lars Larsen Svinninge, Asminderup

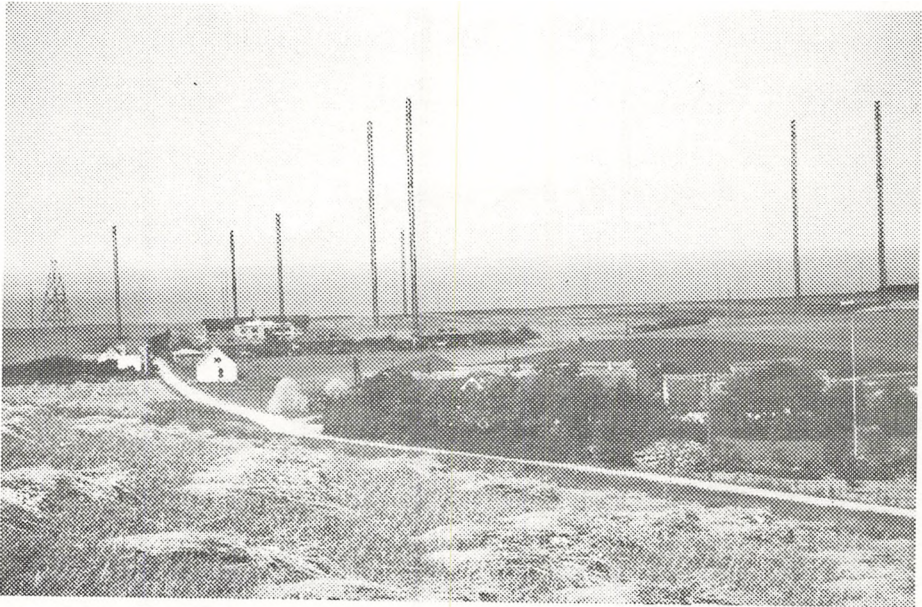
Ejer. Rejste siden til Hørve sogn

Bestyrer Aksel Madsen

Fra Skjoldnæsholm

Skamlebækken havde tidligere løbet over no. 6c, men Lars Larsen lod den lede over no. 7. Søren Andersen fra no. 6c anlagde proces mod Lars Larsen, da han mente at have hævd på vandet, der var til stor nytte på hans sandede ejendom, han tabte processen, men fik en årlig sum på 100 Rdl. udbetalt af Lars Larsen sit liv ud.

Vandmøllen ved Skamlebækken nævnes i 1591. Den blev da den var forfalden, ombygget i 1847, af Lars Larsen. Til slut fungerede den som stampemølle, og en overgang sendtes der hver uge en vognladning stampet vadmél til Nykøbing Sjælland, hver uge.

Skamlebæksgaarden (Matr. nr. 7) i Ordrup, Faarevejle sogn. Radiostationen.

Brandforsikringsarkivalierne er, for hovedparten, optegnelser fra den "Odsherredske Brandassuranceforening for Rørlig Ejendom", og tidsmæssigt begrænset til årene 1883 til 1891. De giver et udmærket billede af de værdier, indbyggerne var i besiddelse af i det pågældende tidsrum. Forsikringstagerne var håndværkere, gård- og husmænd, arbejds- og tjenestefolk, forbrugsforeninger samt Fårevejle kommune, der lod skolerne forsikre.

Det valgte eksempel fortæller lidt om de afgrøder, der blev dyrket, og om det forventede høstudbytte.

Veddinge nr. 5. Gaardmand Kristen Poulsen

Anmeldelse Litra B. 212 over de ejendele som undertegnede Mads Madsen i Veddinge lader forsikre i de Odsherredske brandassurancensforsikring for rørlig ejendom den 12. juni 1885.

1 ste klasse

Guld, sølv og pletsager	100 kr.	
Møbler	1020	
Sengklæder	1621	
Symaskine	25	
Linned og dækketøj	1040	
Gangklæder	1595	
Bøger	50	
4 stk. kakkelovn	200	
Køkkenredskaber, glas og porcelæn	383	
Fødevarer	200	6234 kr.

2 den klasse

Vogne	810	
Slæde og kaner	20	
Seletøj, dækner og staldrekvisitter	335	
Plove	92	
Harver	82	
Anden agerdyrkningsredskaber	339	
Kornrensemaskine	80	
Hakkelsesmaskine	160	
Bryggers, mejeriredskaber og kjørnevrik	615	
Rulle	30	
Mål, vægt, sække o.s.v.	100	
Forskjelligt værktøj	190	3153 kr.

3 die klasse

6 stk. Hestebesætning	2400	
14 stk. køer 5 stk. ungkreaturer	2550	
Svin	400	
Får	350	
Fjerkræ	60	5760 kr.

4 de klasse

3 tdr. land hvede	14 fold	er	42 tdr.	420 kr.	
20 " " rug	8 "		160 "	1280	
13 " " byg	10 "		130 "	780	
2 " " ærter	8 "		16 "	128	
13 " " havre	9 "		117 "	468	
40 læs hø á 8 kr.				320	
150 " halm á 4 kr.				600	
3 tdr. kartofler	50 tdr. rodfrugter			87,98	
10 lispund græsfrø á 4 kr.				40	
Ildebrændsel				150	
Gavntræ, tømmer og brædder				30	
Kraftfoder				200	
			Summa	4503,98	19650,98 kr.

At Mads Madsen rørlig ejendele skjønnes at være af den anførte værdi 19650 kroner 98 øre eller 197 portioner, bevidnes herved.

Veddinge 12. juni 1885. Erik Hansen. Niels Christensen.
Mads Madsen.

Mads Madsen var sognefoged og gårdmand i Veddinge, på matr. no. 5a. Han var født i 1840 og døde i 1893.

Hans hustru Hanne Marie Larsen født 1845, var datter af Lars Larsen matr. no. 7 Ordrup (Skamlebækgaard).

Gaardmand og Sognefoged Mads Madsen,
Veddinge matr. nr. 5. Ca. 1890.

Pastor C.H. Rosen, der var sognepræst i Fårevejle fra 1881 til 1903, indledte altid sine ligtaler på vers, som var smukke og rimede godt, og versenes antal afhang af den betaling han fik for prædikenen.

Peter Portør har fortalt om en oplevelse, han havde, da han gik til konfirmationsforberedelse hos pastor Rosen. Rosen blev kaldt ud af værelset, og da han kom tilbage, gned han sig i hænderne og sagde, det var en af de gode til tyve kroner, det er Mads Madsen i Veddinge, der er død.

Men alle fik nogle vers, den rige bonde som fattiglemmet fra Alderstrøst i Riis.

Her skal gengives nogle af versene.

Ved Gmd. Peder Olsens Baare den 15-7-1899
Matr. 5a Ordrup

Hvor Bækken Risler bag Gården så stille
Som grænsevagter for freden den milde
Der boede den fredens mand i ly
af de bakker der hegne om Ordrup By.

Og der boede han godt som ordet lyder
At det sted er godt som freden os byder
Der levede han som den ærlige Bonde
Der frygtede Gud og forsagede den onde.

Vel lignede hans Fødegård Fattigmands Hytte
Dog vilde han ikke med Rigmanden bytte
Thi her havde han alle Minderne hjemme
De minder han hused i Sjælens Gemme.

Her legede han glad i sin Barndoms Dage
Her lærte hans Fader ham pløje og age
Her dyrkede han jord i sit Ansigts Sved
Her nød han sin Lykke som Tiden skred.

Thi her førte han hjem sin elskede Kvinde
hvis Trofasthed lever i alles Minde
Og her var det hun så den himmelske Skare
Som vilde Guds Herlighed aabenbare.

Her var det at han og hans flittige Søn
Fik Ros og Hæder som Arbejdets Løn
Fordi de saa godt den Opgave løste
At pløje og saae saa de smukt kunne høste.

Her var det hun leved i Sjælens Minde
Den gode Moder og trofaste Kvinde
Som aldrig var ude af Mandens Tanke
hvor end han maatte i Livet vanke.

Som sidste ønske hun bad at Gud
vilde føre ham saadan af Verden ud
At hisset han måtte sin Hustru møde
Hvor Aanden fik bolig da legemet døde.

Det Haab skal sikkert ikke beskæmmes
Thi Herrens Fromme skal aldrig glemmes
Dem loved han Freden i Himmelens Rige
Og død skal Aanden med Fryd opstige.

Amen.

Christian Madsen døde på Riis fattiggård den 4. marts 1897.

En skrøbelig mand med nedbrudte kræfter
Til sidst var han blevet og længtes efter
At hvile i fred efter livets møje
Som i store måder han måtte døje.

Og var det nu ikke hans egen skyld
som lod den vokse den syndens byld
som vi skulle alle stræbe at læge
ved vor faste og bøn vort legem at spæge

Gud hjælpe os alle af syndens meen
Hvo vover at kaste den første sten
Nej - vi ville mindes at hjertet var godt
og ikke møde med hårdhed og spot.

Vi ville bede at Gud vil forbarme
sig her som over de andre arme
at vi må frelses fra synd og våde
Alene ved Jesu forbarmende nåde.

Amen.

Pastor H.C. Rosen i Faare-
vejle. 1888.

Fru pastor Rosen i Faare-
vejle. 1888.

Til slut skal gives et tidsbillede, der fortæller om det mord, der fandt sted 1739 i Vindekilde kro.

Optegnelserne er det første vidnes forklaring. Der er oplyst, at de øvrige vidners forklaring falder i alt væsentligt sammen med denne.

Om selve motivet til mordet siges der ikke noget bestemt, men Hans Hansen beskylder Truels Olsen for at være løsgænger, det vil sige dagdriver, "du er en løsgænger, gjorde jeg dig din ret, skulle jeg på herskabets vegne lade dig arrestere", siger han. Men over til vidneforklaringen.

"Og fremstod da Hr. Henrich af Vindekilde i hvis Hus, at Ulykken er passeret, som gjorde Ed med oprakt Finger efter Loven, forklarede og vandt (vidnede), efter at han tillige med de andre tilstedeværende Vidnere, Lovens Ed var forelagt og forklaret med Formaning derefter at vogte sig for Mened.

At Sidstleden Onsdag den 4. marts var Vidnet i sin dagligstue i iboende Kro i Vindekilde, hvor han forefandt Delikvent Hans Hansen samt den dræbte Truels Olsen iblandt andre hans gæster, og havde Hans Hansen en Bøsse under Armen, og foregav han dermed vilde gaa i en af Gaardens Skove, Fruerlund kaldet, for sammesteds hans Skovfoged tjene at berøgte;

mens imidlertid saa Vidnet, at Truels Olsen rejste sig fra Bordet, som han sad, med disse Ord talende til Hans Hansen Steen som nogle gange spaserede op og ned af gulvet: "Jeg er intet bange for din Bøsse," hvorpaa Hans Hansen svarede: "Bliv mig fra Livet", og var da Bøssesepiben bortvendt fra Truels Olsen, mens som Ordene blev sagt blev Flinten af Hans Hansen fremdraget, som ellers havde den under Armen, og vidnet derpaa saa og hørte Skudet gik af samt, at Truels Olsen talte disse Ord. "Og du gjorde som et Skarn", holdt for sig med Hænderne, hvorpaa Vidnet, som nok mærkede at Truels havde faaet Skade, løb ud af Huset, og efter at han forinden havde taget den afskudte Bøsse fra Hans Hansen, og kom over i den røde Gaard overfor Kroen og gav Sagen tilkende for Sognepræsten, som han vidste var sammesteds, som og straks fulgte med Vidnet over udi Vidnets eget Hus, hvor Vidnet da saa Truels Olsen liggende paa Gulvet hvorfra han blev optaget og lagt i en Slagbænk i Stuen, hvorefter Vidnet hørte Truels Olsen meget gav og klagede sig, og saa Vidnet, at Truels Olsen blev omvendt fra den Side han laa paa og hans Klæder blev opklappede var Skjorten og Klæderne overalt meget blodige, saa Vidnet just ikke kunde se, hvor Skudet havde truffet, men vel saa, at Tarmene i Blodet var udgaaet af Maven paa Truels Olsen, hvorefter, da ingen Livstegn kunde forhaabes. Truels Olsen blev af Sognepræsten til Døden beredt og med det hellige Alters Sakramente forsynet, hvorefter han straks bortdøde.

Ridefogeden Hr. Lund tilspurgte Vidnet, om Hans Hansen i ingen Maade havde sig før Ullykken saaledes enten i Ord eller Lader anstillet og opført, at Vidnet deraf kunde skønne, han vilde gøre Ullykke. Vidnet svarede ikke af Hans Hansen at have hørt eller set andet end hans forrige Udsagn anmelder; forklarede ellers at den dræbte Truels Olsen, ikke saavidt Vidnet sig kan erindre havde nogen Kæp eller andet udi Hænderne eller viste at gribe til Værge imod Hans Hansen, havde ej heller efter Vidnets forrige Udsigende gaa saa vidt fra Stedet, hvor han sad, at Vidnet kunde synes, han enten vilde gaa ud af Gadedøren, som var lige over for ham eller til Hans Hansen, som var bedre oppe udi Stuen.

Som Vidnet ikke mere var bevidst, blev det af Retten demitteret."

I Peder Portørs arkivalier findes der ingen beretning om det videre forløb af retssagen, men mon ikke Hans Hansen er blevet dømt for mord, og efter den tids retspraksis henrettet.

Preben Pedersen

Preben Pedersen født 29. maj 1935. Formand for Dragsholm Lokalhistoriske Forening 1982-.

Efterskrift

Dette lille skrift er udgivet i venlig erindring om en af Fårevejles fortjente sønner. - Han var en stille, beskeden mand; - men i det stille og i det skjulte har han udrettet et stort arbejde med at samle og katalogisere Fårevejles fortid og fortidsminder. - Han har talt med "de gamle", dem, der endnu troede fuldt og fast på "Djævelen og alle hans gerninger", og søgte råd for at værge sig mod "Det onde". Og han har samlet gårdene og slægternes historie.

Store mapper med fint ordnet materiale ligger parat på Slægtsgårdsarkivet til den, der gerne vil kende sin fortid og dens historie.

Dragsholm Lokalhistoriske Forening bringer ham herved en dybfølt tak.

RETTELSE
Billederne på side 17 og
20 er desværre forbyttede

Jens Peder Pedersen, i daglig tale Peder Portør (1879-1953) var en stilfærdig beskeden mand, der samlede alt om Fårevejle sogn: slægtstavler, slægtsminder, sagn og overtro, mark- og stednavne, skifte- og brandforsikringslister og stort set en redegørelse for hver ejendom i Fårevejle sogn - og ved fotograf Bays hjælp en samling på 6-700 billeder fra sognet - kort sagt: en guldgrube for enhver, der interesserer sig for Fårevejle sogn gennem tiderne.

Peder Portørs samlinger er arkiveret på Slægtsgårdsarkivet, men er tilgængelige for alle.

Dette lille mindeskrift er en hyldest til en flittig, klog, historisk interesseret mand som en beskeden tak for hans store uegennyttige virke. Det bør findes i ethvert hjem i og med tilknytning til Fårevejle.

ISBN 87-88481-01-8